

Voortgangsverslag Multipilots schooljaar 2008-2009

Iris van Gulik	SLO (projectleiding)	i.vangulik@slo.nl
Rupert Genseberger	Rupert Genseberger Onderwijsadvies	R.J.Genseberger@uu.nl
Leonie Blom	Actis Advies	lsblom@actisadvies.nl

Projectgroep Multipilots
oktober 2009

Inhoud

VOORWOORD	2
INLEIDING	2
PROJECTGROEP	2
SCHOLEN EN VAKKEN	3
STAND VAN ZAKEN – PROCES EN BEGELEIDING	4
<i>WAT GAAT GOED</i>	4
<i>WAT KAN BETER</i>	4
STAND VAN ZAKEN – INHOUD	5
<i>WAT GAAT GOED</i>	5
<i>WAT KAN BETER</i>	5
STAND VAN ZAKEN – LESMATERIALEN	6
STAND VAN ZAKEN – BIJEENKOMSTEN	6
STAND VAN ZAKEN – WEBSITE	7
<i>BESLOTEN WEBSITE</i>	7
<i>WWW.BETANOVA.NL</i>	7
STAND VAN ZAKEN – CONTACT MET VAKVERNIEUWINGSCOMMISSIES	7
STAND VAN ZAKEN – EVALUATIE	8
<i>EXTERNE EVALUATIE</i>	8
<i>INTERNE EVALUATIE</i>	8
VOORUITBLIK SCHOOLJAAR 2009-2010	9
VRAGEN	10

Voorwoord

Dit voortgangsverslag is een vervolg op het verslag van februari 2009. Het beschrijft de specifieke activiteiten in de tweede helft van schooljaar 2008-2009. Daarnaast zijn delen uit het vorige verslag in dit voortgangsverslag opgenomen, zodat dit document ook kan worden beschouwd als een rapportage over het gehele schooljaar 2008-2009. Aan het eind van dit verslag wordt een korte vooruitblik gegeven op het schooljaar 2009-2010.

Inleiding

De multipilots zijn gestart in augustus 2008. Binnen de pilot wordt onderzocht in hoeverre het voor een school haalbaar is om meerdere vernieuwde examenprogramma's tegelijkertijd in te voeren. Verder wordt nagegaan in hoeverre de docenten met de vernieuwde examenprogramma's meer samenhang in het onderwijs tussen de verschillende vakken kunnen aanbrengen.

De multipilots worden geëvalueerd door een onafhankelijk evaluatieteam van SLO. Doel van de evaluatie is om enerzijds te komen tot aanbevelingen met betrekking tot de haalbaarheid en onderwijsbaarheid, anderzijds om na te gaan wat bij de invoering de docenten stimuleert dan wel belemmert om tot meer samenhangend onderwijs te komen.

Aan de hand van pilotbeschrijvingen – "levende" documenten die tijdens de rit worden bijgesteld en zo zicht geven op de voortgang en de doelstellingen, ambities en behoeften van de scholen – wordt voortdurend zicht gegeven op het proces en kan door de projectgroep worden ingespeeld op de behoeften van de scholen. De pilotbeschrijvingen zijn niet openbaar beschikbaar vanwege de privacy van de scholen, maar hebben wel als input gediend voor dit voortgangsverslag.

Projectgroep

De projectgroep multipilots bestaat uit Iris van Gulik (projectleiding, SLO) en Rupert Genseberger (voorgedragen door de vakvernieuwingscommissies en voor 2 dagen per week ingehuurd door SLO). Tijdens dit schooljaar is Iris van Gulik, in verband met zwangerschapsverlof, tijdelijk waargenomen door Leonie Blom. Vanuit SLO was Hetty Mulder, ondersteund door Ange Taminiau, in deze periode eindverantwoordelijk voor de multipilots.

Rupert Genseberger was het gehele schooljaar verantwoordelijk voor de begeleiding van de scholen.

Relevante informatie die door de projectgroep wordt verzameld zal gedurende het project verder uitgewerkt en gebundeld worden in een vakoverstijgende bètahandreiking.

Scholen en vakken

Hieronder is weergegeven met welke scholen, en per school met welke vakken, gestart is met de multipilots.

School	Vakken (mono = school doet ook mee aan de pilot van het vernieuwde examenprogramma van het afzonderlijke vak)
Coornhert Gymnasium - Gouda UP-school 1x 4-vaks pilot	bio (vwo) na (vwo) sch (vwo) wi A/B/D (vwo - mono)
Maartens College - Haren UP-school 2x 2-vaks pilot	na (havo - mono) wi B (havo) bio (vwo) sch (vwo)
Marianum - Groenlo UP-school 1x 2-vaks pilot	bio (vwo) sch (vwo)
St. Bonifatius College - Utrecht UP-school 1x 3-vaks pilot	bio (havo) na (havo) wi A/B (havo)
De Nieuwste School - Tilburg 1x 4-vaks pilot	bio (havo/vwo) na (havo/vwo) sch (havo/vwo) wi A/B (havo/vwo)
De Passie - Utrecht 1x 3-vaks pilot 1x 2-vaks pilot	bio (havo) na (havo) sch (havo) na (vwo) sch (vwo)
CSG Dingstede - Meppel 2x 2-vaks pilot	bio (havo - mono) na (havo - mono) bio (vwo - mono) na (vwo - mono)
Schoter Scholengemeenschap - Haarlem 1x 4-vaks pilot 1x 3-vaks pilot	bio (havo - mono) sch (havo - mono) na (havo) wi B/D (havo) (mono) bio (vwo - mono) na (vwo) wi B/D (vwo)

In totaal gaat het dus om 12 pilots op 8 scholen: 5 havo pilots, 6 vwo pilots en één havo/vwo pilot.

Sommige scholen waren al monopilotschool voor één of meerdere vakken en breiden het aantal pilots uit en/of gaan naar samenhang en afstemming zoeken binnen de huidige pilots. Andere scholen stappen voor 2, 3 of 4 nieuwe vakken tegelijk in, om in meer of mindere mate ervaringen op te doen met de vernieuwde examenprogramma's en waar mogelijk naar samenhang te streven.

De verwachtingen over de deelname aan de multipilots liepen erg uiteen. In sommige scholen verwachtte men aan een vergaande integratie van de vakken te gaan werken, op andere scholen wilden de deelnemende docenten eerst het eigen vak met het nieuwe curriculum op de rails zetten en langzamerhand kijken waar raakvlakken waren.

Stand van zaken – proces en begeleiding

De eerste maanden van de multipilots hebben in het teken gestaan van de formulering van ambities en doelstellingen van de scholen en het organisatorisch inrichten van de multipilots binnen de scholen. Met de scholen is individueel besproken op welke wijze zij de pilots inrichten. Dit is vastgelegd in een pilotbeschrijving voor iedere school.

Alle scholen zijn tussen de drie- en zesmaal bezocht, afhankelijk van de behoefte van de scholen. Van de bezoeken aan de scholen zijn door Rupert Genseberger uitgebreide verslagen gemaakt. Iris van Gulik en Leonie Blom hebben verzoeken en vragen van scholen beantwoord of uitgezet bij de vakvernieuwingscommissies.

Aan het einde van het schooljaar is de geplande evaluatie door de afdeling Onderzoek & Advies van SLO gestart.

Wat gaat goed

Alle acht multipilotscholen zijn in augustus enthousiast gestart met het project. Bij alle scholen wordt de deelname zowel door de schoolleiding als door de betrokken docenten ondersteund. De scholen kenmerken zich allemaal door een goede schoolsfeer, de relatie tussen leerlingen en leraren en tussen leraren onderling is goed.

De gesprekken van Rupert Genseberger met schoolleiding en docenten worden steeds gekenmerkt door openheid en betrokkenheid bij leerlingen en (vernieuwing van) het onderwijs. Van de deelname aan het project wordt in alle scholen een gunstige invloed op de kwaliteit van het onderwijs en de samenwerking tussen de docenten verwacht.

Alle acht multipilotscholen hebben aangegeven in schooljaar 2009-2010 met het multipilotproject te willen doorgaan, zowel in klas 4 als klas 5. Docenten lijken over het algemeen een redelijk groot vertrouwen erin te hebben dat zij hun leerlingen via de vernieuwde examenprogramma's en bijbehorende lesmaterialen, goed kunnen voorbereiden op de vernieuwde examens.

Wat kan beter

Op de meeste scholen hebben de docenten zich in schooljaar 2008-2009 voornamelijk beperkt tot hun eigen vak en is er weinig geregeld overleg tussen de docenten van verschillende vakken. Als men tot een overleg komt, zijn vaak één of meerdere van de beoogde deelnemers niet aanwezig vanwege andere dringende zaken die in de school moeten gebeuren. Verder staat het gesprek bijna altijd onder tijdsdruk, waardoor het overleg vaak beperkt blijft tot organisatorische zaken.

Naast het vinden van tijd is ook de onwennigheid om een gezamenlijk overleg aan te pakken een probleem. Het blijkt lastig voor docenten om hun eigen ambities in de pilot te formuleren en om vervolgens voldoende inhoudelijk overleg te voeren om de uitgesproken ambities wat samenhang

betreft te verwezenlijken. De aanwezigheid van de begeleider is op interne bijeenkomsten op de scholen belangrijk om de voortgang in de samenhang te bevorderen.

Stand van zaken – inhoud

Alle scholen hebben de verplichting op zich genomen om in de vakken waarmee ze aan de multipilots meedoen, aan het experimenteel examen mee te doen. Daarnaast willen alle scholen, hoewel ze daartoe niet verplicht zijn, de gelegenheid gebruiken om meer samenhang in het onderwijs in de verschillende vakken aan te brengen. Sommige scholen beperken zich daarbij tot een klein doel, zoals afstemming m.b.t. onderzoeksvaardigheden, andere scholen zijn daarin ambitieuzer. Eén school streeft zelfs naar integratie van het gehele science onderwijs. De verwachting bij de scholen is dat deelname aan de multipilots hen hierbij zal helpen.

Wat gaat goed

Nagenoeg alle docenten zijn met zelfvertrouwen aan de nieuwe curricula begonnen. Het was niet te merken dat men zich zorgen maakte over nieuwe onderwerpen die men zou moeten onderwijzen. Hoogstens was in het begin enige ongerustheid te merken over de hoeveelheid leerstof en wat er op de centrale examens gevraagd zou gaan worden. Hierbij was een duidelijk verschil te merken tussen docenten die al aan een monopilot meededen en zij voor wie het programma helemaal nieuw was.

De docenten kiezen tamelijk bewust voor hoe ze met de klas aan de nieuwe curricula willen gaan werken. Meestal is er een combinatie van werken met de nieuwe modules en het op de achtergrond houden van het vertrouwde boek. De kennismaking met de modules van de vakvernieuwingscommissies lijkt de docenten doorgaans goed te bevallen, als ze over de eerste onwennigheid heen zijn. De uitwerking is per school sterk verschillend. Er is één school die alle science vakken invult vanuit NLT-modules.

Wat kan beter

Enkele (niet-monopilot) docenten maakten zich zorgen over dat ze "alles helemaal anders" zouden moeten doen dan ze gewend waren. Het was niet zo dat ze daar op tegen waren. Doorgaans zeiden deze docenten dat ze wel meer met contexten wilden gaan werken, of leerlingen actiever wilden betrekken bij de les. Ze vroegen zich echter af of hen dat zou lukken. Bij de modules van Nieuwe Natuurkunde wordt daarnaast als probleem ervaren dat er weinig tijd is voor practica.

Na een aanvankelijk inhoudelijk optimisme wat de onderwerpen betreft, begonnen veel docenten zich in de loop van het schooljaar zorgen te maken over de beperkte hoeveelheid lestijd die ze hebben. Ze ervaren dat de modules erg vol zijn en veel tijd vragen. Een school die al veel deed aan afstemming tussen wiskunde en natuurkunde, ziet zich nu niet meer in staat om hier aan te werken, terwijl ze in de unieke positie verkeren dat bijna al hun wiskundeleraars ook natuurkundeleraars zijn.

De meeste scholen willen de afstemming en samenhang tussen de vakken meer aandacht geven, maar dat blijkt op sommige scholen toch lastig te realiseren voor docenten, zowel vanwege organisatorische als vakinhoudelijke redenen. Op het gebied van 'werkvormen' lukt het veelal nog het beste samenhang te realiseren. De begeleider heeft op alle scholen geprobeerd het werken aan samenhang te stimuleren en gestreefd wordt naar een versteviging van de inhoudelijke afstemming en samenhang in schooljaar 2009-2010.

Stand van zaken – lesmaterialen

De multipilotscholen zijn vrij in de keuze van hun lesmaterialen. Docenten kunnen gebruik maken van lesmaterialen die ten behoeve van de monopilots zijn ontwikkeld, maar ze kunnen ook kiezen uit lesmateriaal van bestaande methodes of ander beschikbaar (vakoverstijgend) lesmateriaal. Belangrijk aandachtspunt bij de keuze van lesmateriaal is dat het lesmateriaal aansluit bij de vernieuwde examenprogramma's en syllabi (en eventueel handreikingen) van de verschillende bètavakken. Scholen kunnen indien gewenst daarbij ondersteuning van de projectgroep krijgen.

De meeste docenten werken met een combinatie van hun huidige boek, 'eigen' lesmaterialen en modules van de vakvernieuwingscommissies (vvc's). In de loop van het schooljaar werden steeds meer modules van de vvc's gebruikt. Enkele scholen hebben voor sommige vakken vanaf het begin van het schooljaar ervoor gekozen om de modules van de vvc's volledig te volgen. Dit geldt vanzelfsprekend ook voor de monopilotscholen. Op één school wordt in alle vakken gebruik gemaakt van NLT modules, aangevuld met eigen materiaal en materiaal van de vvc's. In de pilotbeschrijvingen wordt bijgehouden welke lesmaterialen de verschillende scholen gebruiken.

Voor natuurkunde zijn, in overleg met de vvc, de lesmaterialen die in de monopilots worden gebruikt op de besloten website van de multipilots geplaatst. Voor scheikunde en biologie zijn, in overleg met de vvc's, de lesmaterialen op aanvraag verkrijgbaar via de SLO. Voor wiskunde wordt verwezen naar de website van cTWO.

Stand van zaken – bijeenkomsten

18 juni 2008 heeft een startbijeenkomst met scholen plaats gevonden. Na een inleiding over organisatorische en inhoudelijke aspecten zijn er 3 uitwisselingsrondes geweest, waarin aan de hand van richtvragen achtereenvolgens aan bod zijn gekomen: ideeën over afstemming/samenhang, ideeën over te gebruiken lesmateriaal en ideeën over gewenste ondersteuning.

Na de startbijeenkomst heeft op 20 november 2008 een tweede gezamenlijke bijeenkomst plaats gevonden. Deze bijeenkomst was deels gewijd aan de algemene organisatie en inhoud van de multipilots (waarbij ook van iedere vvc een vertegenwoordiger was uitgenodigd) en deels aan het Salvo-project (het Salvo-team was op verzoek van verschillende scholen uitgenodigd). Salvo is een project dat al enkele jaren werkt aan het bevorderen van samenhang in het bètaonderwijs. Het streeft een doorlopende leerlijn na, bij het leren werken met wiskundige technieken bij de verschillende vakken. Het gaat er niet om dat leerlingen alleen algoritmes aanleren, maar dat ze begrijpen waar ze mee bezig zijn en dat ze in staat zijn een bepaalde wiskundige techniek in verschillende situaties toe te passen. Het Salvo-materiaal is ontwikkeld als vervangend en aanvullend bij bestaande methodes, vooral bij wiskunde, natuurkunde en informatica, maar ook bij scheikunde.

Op 15 april 2009 is een multipilotbijeenkomst georganiseerd, waarin teruggekeken werd op het afgelopen jaar en vooruitgeblikt op schooljaar 2009-1010. Daarnaast zijn de scholen geïnformeerd over de evaluatie door de afdeling Onderzoek & Advies van SLO. Centraal stonden enkele inhoudelijke onderwerpen: ontwikkeling van vakoverstijgend/samenhangend lesmateriaal, onderzoeksvaardigheden en alternatieve lesmaterialen.

Van alle bijeenkomsten zijn uitgebreide verslagen gemaakt door de projectgroep. Deze verslagen zijn verkrijgbaar via Iris van Gulik (i.vangulik@slo.nl).

Stand van zaken – website

Besloten website

Aan het begin van het school 2008-2009 is voor de multipilotscholen de website <http://www.betapilots.slo.nl/> ingericht. Op deze website is voor de deelnemende scholen relevante informatie over de multipilots verzameld, waaronder examenprogramma's, syllabi, handreikingen, verschildocumenten, visiedocumenten, (overzichten van) lesmaterialen van de vvc's, overige lesmaterialen per vak, vakoverstijgende lesmaterialen, documenten van bijeenkomsten, door SLO ontwikkelde producten en documenten die scholen met elkaar willen delen. Een deel van deze website is besloten en alleen toegankelijk voor multipilotscholen.

Inmiddels is het merendeel van de informatie van deze website overgeheveld naar de website www.betanova.nl (zie hieronder voor een beschrijving). Op het besloten gedeelte van <http://www.betapilots.slo.nl/> zijn nog wel de lesmaterialen van Nina beschikbaar, de documenten van bijeenkomsten en de documenten die de scholen zelf met elkaar willen delen.

Www.betanova.nl

De website www.betanova.nl vervangt met ingang van schooljaar 2009-2010 het algemene gedeelte van de multipilotswebsite. Op www.betanova.nl is informatie te vinden over de vernieuwde vakken in de praktijk: documenten als examenprogramma's, syllabi, handreikingen en examens, maar ook informatie over de gang van zaken in de pilotscholen en over de diverse onderzoeken die met de vakvernieuwing gepaard gaan. Op deze website staat daarnaast informatie over de overeenkomsten en verschillen tussen de vakvernieuwing bij de bètavakken: hoe is de vernieuwing georganiseerd en wat is de rol van contexten en concepten daarbij. Verder worden belangrijke bijeenkomsten en gebeurtenissen aangekondigd en publicaties rond actuele ontwikkelingen binnen de vakvernieuwing vermeld.

[Www.betanova.nl](http://www.betanova.nl) wordt beheerd door SLO, in overleg met de diverse vvc's. Op verzoek van het ministerie van OCW voert SLO de vakoverstijgende communicatie over het proces van de vernieuwing in de Tweede Fase. De informatie op deze site is bedoeld voor iedereen die geïnteresseerd is in de bètavakvernieuwing. Ook voor pilotscholen zal op deze site nuttige informatie staan. Het informeren van pilotscholen over alle relevante en formele zaken is echter niet de doelstelling van deze site. Pilotscholen worden over het verloop van de pilot, de programma's, lesmaterialen en examenvoorschriften geïnformeerd via de vakvernieuwingscommissies en de officiële instanties, zoals Cevo, Cito en IBG.

Stand van zaken – contact met vakvernieuwingscommissies

De samenwerking met de vvc's verloopt voor de scholen over het algemeen goed. De samenwerking met CVBO werd in het begin van het schooljaar als moeizaam ervaren, doordat de ontwikkelde lesmodules aan het begin van het schooljaar nog niet openbaar waren. Inmiddels zijn deze modules (op Blackboard) toegankelijk voor SLO en op aanvraag beschikbaar via SLO.

De multipilotscholen hebben aangegeven het nuttig te vinden dat ook docenten die niet bij de monopilots betrokken zijn, kunnen deelnemen aan de monopilotbijeenkomsten van de betreffende vakken. Bij natuurkunde en scheikunde is dit mogelijk en docenten maken hier ook gebruik van. De bijeenkomsten van biologie blijven alleen toegankelijk voor monopilotdocenten.

De projectgroep houdt hoofdzakelijk via e-mail contact met de vvc's. Dat contact verloopt via de secretarissen en/of projectleiders en gaat onder andere over:

- herziene en nieuwe lesmaterialen;

- bijeenkomsten van monopilotscholen;
- verslagen van bijeenkomsten met multipilotscholen;
- algemene stand van zaken wat betreft de multipilots.

In juli 2008 is er daarnaast een overleg geweest tussen de projectgroep en de secretarissen/projectleiders van de vvc's, waarbij onder andere is gesproken over de begeleiding van de scholen door de projectgroep, de pilotbeschrijvingen, de lesmaterialen van de vvc's en de rol van de vvc's bij de multipilots (wat is wenselijk en haalbaar?).

In maart 2009 is een tweede bijeenkomst voor vvc's geweest waarin de stand van zaken rondom de multipilots is besproken. De projectleider en begeleider hebben een presentatie gegeven over het verloop van de multipilots tot nu toe, de geplande evaluatie en een vooruitblik op de laatste maanden van het schooljaar.

Stand van zaken – evaluatie

Externe evaluatie

De evaluatie van de multipilots wordt, onder leiding van Wilmad Kuiper, uitgevoerd door medewerkers van de afdeling Onderzoek & Advies van SLO. De evaluatie richt zich op de volgende twee hoofdvragen:

- In hoeverre en onder welke condities is het voor de scholen die betrokken zijn bij de multipilots mogelijk om gelijktijdig meerdere van de door de vernieuwingscommissies ontwikkelde concept-examenprogramma's in te voeren?
- In hoeverre en onder welke condities is het voor de betrokken pilotscholen mogelijk om op basis van de door de vernieuwingscommissies ontwikkelde concept-examenprogramma's samenhangend bètaonderwijs te realiseren?

De onderzoeksopzet is door het evaluatieteam uitgewerkt. De meeste scholen zijn in de maanden mei en juni 2009 door het evaluatieteam bezocht. In mei/juni 2010 zal dit nogmaals gebeuren in leerjaar 5. Mocht daar aanleiding toe zijn dan zou dit uitgebreid kunnen worden met een extra ronde schoolbezoeken tussen mei/juni 2009 en mei/juni 2010.

Tijdens de schoolbezoeken worden er interviews gehouden met docenten van de vakken die betrokken zijn bij multipilots en met de schoolleiding. Leerlingen worden buiten beschouwing gelaten, aangezien deze groep al voldoende betrokken wordt bij de evaluatie van de monopilots.

Voor deze onderzoeksopzet is gekozen omdat er sprake is van een grote diversiteit tussen de acht scholen, waardoor het niet goed mogelijk is om gebruik te maken van vragenlijsten.

Scholen die betrokken zijn bij zowel mono- als multipilots, worden geacht aan beide evaluaties deel te nemen.

Aan het eind van kalenderjaar 2009 wordt een eerste tussenrapportage van het evaluatieteam verwacht.

Interne evaluatie

Naast de externe evaluatie van de examenpilots zal de projectgroep het multipilot-project bij de scholen evalueren. De projectgroep wil daarbij nagaan hoe het verloop, de voortgang en de begeleiding van de multipilots wordt ervaren.

Een korte, schriftelijke, vragenlijst is aan het eind van het schooljaar naar de scholen gestuurd. Hierin is gevraagd naar het functioneren van de projectgroep, de begeleiding op de scholen, de bijeenkomsten georganiseerd voor de scholen en de multipilot website.

Het algemene beeld is dat de scholen positief zijn. Verbeterpunten die worden aangegeven zijn:

- betere beschikbaarheid van modules biologie;
- meer inhoudelijke en onderlinge uitwisseling bij bijeenkomsten;
- beter gebruik en inzet van de website.

De uitkomsten van deze interne evaluatie zullen gebruikt worden om verbeteringen aan te brengen voor schooljaar 2009-2010. Van deze interne evaluatie verschijnt geen rapportage. Nadere inlichtingen kunnen wel verkregen worden bij de projectgroep.

Vooruitblik schooljaar 2009-2010

In de 5e klassen havo en vwo wordt de vorig jaar ingeslagen weg vervolgd. In de 4e klassen start het volgende cohort leerlingen met de multipilots.

De belangrijkste taken van de projectgroep in het nieuwe schooljaar zijn:

- schoolgebonden coaching en begeleiding van pilotscholen verzorgen;
- (werk)bijeenkomsten voor docenten van pilotscholen organiseren;
- contacten tussen projectgroep, vvc's en pilotscholen onderhouden;
- begeleiden van ontwikkeling van benodigde afstemmings- en samenhangmaterialen.

Daarnaast zullen de punten genoemd onder "wat kan beter" als actiepunten worden meegenomen in begeleiding van de pilotscholen door de projectgroep.

De projectgroep multipilots is het schooljaar 2009-2010 gestart met het bezoeken van de scholen. Het gaat om twee bezoeken: een bezoek van projectleider Iris van Gulik aan de schoolleiding en daarnaast een bezoek van Rupert Genseberger aan de betreffende docenten (zoals dat vorig jaar ook verschillende malen heeft plaats gevonden). In de gesprekken van Iris van Gulik met de schoolleiders en multipilotcontactpersonen komen voornamelijk formele gesprekspunten aan bod, zoals verlenging van de contracten, deelname aan de experimentele examens en wensen tav. van de begeleiding in nieuwe schooljaar. Tijdens de bijeenkomsten van Rupert Genseberger met de docenten staan een terugblik op het vorige schooljaar, een vooruitblik op het nieuwe schooljaar (en een vervolg van de pilotbeschrijving) en concreet werk i.v.m. specifieke door de docententeams gewenste begeleiding centraal.

Verder heeft de projectgroep aan het begin van het nieuwe schooljaar contact gehad met de vvc's over de actualiteit en beschikbaarheid van modules.

Binnen de SLO worden er daarnaast een aantal activiteiten ondernomen die multipilotscholen kunnen ondersteunen. Het gaat hierbij onder andere om:

- het beschrijven van samenhang op het niveau van lesmateriaal;
- het beschrijven van samenhang op het niveau van globale examenprogramma's, specificaties van de syllabi en handreikingen;
- het ontwikkelen van vakoverstijgende modules;
- een inventarisatie en voorbeelden van bestaande afstemmings- en samenhangmaterialen.

De ontwikkelde producten zullen zodra ze zijn afgerond (deels najaar 2009) aan de multipilotscholen ter beschikking worden gesteld en worden geplaatst op de website www.betanova.nl.

De eerste centrale inhoudelijke bijeenkomst met docenten van alle scholen vindt in het najaar van 2009 plaats. Als hoofdthema is op verzoek van docenten van (onderzoeks)vaardigheden gekozen. Daarnaast worden in de inleiding een aantal producten toegelicht en verspreid die ter ondersteuning van het werken aan afstemming/samenhang kunnen dienen. Het gaat daarbij om vakoverstijgende

modules en een overzicht van afstemming/samenhang mogelijkheden binnen de door de vakvernieuwingscommissies ontwikkelde modules.

Vragen

Voor vragen naar aanleiding van dit verslag of voor meer informatie over de multipilots kan contact worden opgenomen met Iris van Gulik (i.vangulik@slo.nl), projectleider multipilots.